

УДК 376 (437.6)

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/54-1-42>

Тетяна Ключкович,
 orcid.org/0000-0003-3702-1086
 кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи
 Державного вищого навчального закладу «Ужгородський національний університет»
 (Ужгород, Україна) tetyana.klyuchkovych@uzhnu.edu.ua

ІНКЛЮЗИВНА ОСВІТА В СЛОВАЧЧИНІ: НОРМАТИВНІ ОСНОВИ ТА ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ

У статті проаналізовано сучасну ситуацію у сфері інклюзивної освіти в Словацькій Республіці. Окреслено національну стратегію впровадження та розвитку інклюзивної освіти в Словацькій Республіці. Інклюзивна освіта знаходить системну підтримку на рівні державної політики. Словаччина приєдналась до міжнародного законодавства у сфері інклюзивної освіти. Проаналізовано ключові документи, які визначають стратегію розвитку інклюзивної освіти в Словацькій Республіці. Розкрито цілі, заходи та механізм реалізації «Стратегії інклюзивного підходу у вихованні та освіті». Змістові складові «Стратегії» цілісно інтегрують ціннісні, нормативні, організаційні та ресурсні аспекти розвитку інклюзивної освіти в Словаччині. «Стратегія» пов'язана з іншими урядовими документами Словацької Республіки: «Нульовий план дій стратегії інклюзивного підходу в освіті на 2021 рік», «Національна програма розвитку освіти та навчання», «План відновлення та стійкості». Для практичного впровадження стратегії інклюзивного підходу розробляються плани дій на трирічні цикли. Цільовими пріоритетами державної освітньої політики Словаччини у сфері інклюзивної освіти є: формування нормативної бази для розвитку інклюзивної освіти; удосконалення системи управління освітою; реалізація заходів підтримки освітньої інклюзії; підвищення кадрових можливостей для інклюзивної освіти; популяризація ідей інклюзивної освіти; десегрегація в освіті та вихованні. Одночасно з реалізацією цільових пріоритетів збільшуються державні видатки на профільні програми у сфері інклюзивної освіти. Визначено, що реалізація стратегії освітньої інклюзії є одним із пріоритетних завдань соціальної політики в Словацькій Республіці.

Ключові слова: Словацька Республіка, інклюзивна освіта, стратегія інклюзивного підходу, державна освітня політика.

Tetyana KLYUCHKOVYCH,
 orcid.org/0000-0003-3702-1086

Candidate of Pedagogical Sciences,
 Associate Professor at the Department of General Pedagogy and Pedagogy of Higher School
 Uzhhorod National University
 (Uzhhorod, Ukraine) tetyana.klyuchkovych@uzhnu.edu.ua

INCLUSIVE EDUCATION IN SLOVAKIA: NORMATIVE BASES AND DEVELOPMENT PRIORITIES

In the article the current situation in the field of inclusive education in the Slovak Republic has been analyzed. The national strategy for the implementation and development of inclusive education in the Slovak Republic is outlined. Inclusive education finds systematic support at the Slovak state level. Slovakia has joined international legislation in the field of inclusive education. The key documents that determine the strategy for the development of inclusive education in the Slovak Republic have been analyzed. The goals, activities and mechanism of implementation of «Strategy of inclusive approach in upbringing and education» have been revealed. The content components of the «Strategy» fully integrate the value, normative, organizational and resource aspects of the inclusive education in Slovakia. The strategy is related to other government documents of the Slovak Republic: «Zero Action Plan of the Strategy of Inclusive Approach in Education for 2021», «The National Program for the Development of Education and Training», «Recovery and Resilience Plan». Action plans for three-year cycles are being developed for the practical implementation of the Strategy of the inclusive approach. The key target priorities of the state educational policy of Slovakia in the field of inclusive education are: formation of a regulatory framework for the development of inclusive education; improvement of the education management system; implementation of measures to support educational inclusion; increase of personnel opportunities for inclusive education; popularization of inclusive education ideas; desegregation in education and upbringing. At the same time as the implementation of target priorities, state expenditures on specialized programs in the field of inclusive education are increasing. It is defined that implementation of the educational inclusion strategy is one of the priority tasks for the national policy in the Slovak Republic.

Key words: Slovak Republic, inclusive education, strategy of inclusive approach, state educational policy.

Постановка проблеми. В сучасній освітній політиці європейських країн значний резонанс отримав запит на інклюзивне навчання. Інклюзивна освіта сьогодні розглядається у площині найбільш значущих інноваційних процесів. В умовах інноваційного розвитку важливості набувають проблеми суспільної інтеграції, соціалізації особистості, задоволення освітніх потреб і можливостей різних соціальних категорій. Саламанська декларація підкреслює, що сучасні тенденції у сфері соціальної політики спрямовані на інтеграцію, участь і протидію відчуженню. Адже інклюзія та участь відіграють вирішальне значення для забезпечення людської гідності та дотримання прав людини. У сфері освіти це виражається у розробці стратегій, які спрямовані на забезпечення справжньої рівності можливостей (The Salamanca, 1994). У контексті пошуку стратегії освітньої інклюзії важливим є закордонний досвід (зокрема словацький), вивчення і врахування якого розширює можливості для модернізації вітчизняної системи освіти.

Аналіз досліджень. У Словаччині спостерігається зростання інтересу науковців до різних аспектів інклюзивної освіти. Концептуальні, кадрово-організаційні та навчально-методичні аспекти інклюзивної освіти в Словаччині висвітлені в дослідженнях В. Кляйна, В. Шілонової (Klein, Šilonová, 2014), А. Петрасової (Petrasova, 2019), М. Портіка (Portik, 2018). Питання інклюзивної освіти є предметом обговорень і ухвалення рішень на різних політико-владних рівнях Європейського Союзу та Словацької Республіки (далі СР), що відображається у прийнятті концептуальних документів, стратегій розвитку та планів дій. Враховуючи важливість і динамічність розвитку інклюзивної освіти в сучасній Словаччині, зростає потреба комплексного аналізу цих процесів.

Мета статті – висвітлити нормативно-правові основи та стратегію розвитку інклюзивної освіти в Словацькій Республіці.

Виклад основного матеріалу. В основі ідеї інклюзивної освіти лежить прагнення забезпечити всім дітям найбільш адекватний рівень освіти з урахуванням їхніх індивідуальних можливостей і потреб, що дозволило б їм успішно інтегруватися в суспільство. Особливо ця проблема потребує уваги в аспекті розширення освітніх можливостей дітей з порушеннями психофізичного розвитку. З-поміж освітніх форм інклюзивна вважається найбільш сприятливою для установаження оптимальних комунікацій в навчальному закладі. Інклюзивне навчання як комплексний процес забезпечує доступ до якісної

освіти дітям з особливими освітніми потребами з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей і застосуванням особистісно орієнтованих методів. Різноманітні підходи закордонних країн до соціальної інтеграції дітей з особливими потребами надають цінний досвід для дискусії про освітню інклюзію. Сучасні реалії розвитку інклюзивної освіти висувають нові вимоги до рівня професійної підготовки викладача, зокрема в контексті активного впровадження технологій дистанційного навчання (Ключкович, Попадич, 2022: 80).

Необхідність вдосконалення інклюзивного підходу підтверджується деякими тривожними показниками в системі освіти Словаччини. Наприклад, серед європейських країн Словаччина має один з найвищих показників частки учнів початкової школи в системі спеціальної освіти – до 5,88% (тоді як середній показник майже в чотири рази нижчий – 1,62%). Водночас за даними ОЕСР (Організації економічного співробітництва та розвитку) вплив соціального походження на навчальні результати учнів початкової школи у Словаччині є одним із найвищих серед розвинених країн (Stratégia, 2021: 6).

Вимоги щодо доступності освіти та впровадження інклюзивної освіти проголошувалися в документах міжнародного рівня. Словаччина підтримала положення Саламанської декларації (7–10 червня 1994 р.) (The Salamanca, 1994), Лісабонської стратегії (23–24 березня 2000 р.) (Lisbon, 2000). Ціль щодо забезпечення інклюзивної освіти є юридично обов'язковою для Словаччини з 25 червня 2010 р., коли країна приєдналася до документа ООН «Конвенція про права осіб з інвалідністю» (Oznámenie, 2010: 1172–1173).

Міжнародна стратегія у цій сфері спрямована на реалізацію права кожної людини на освіту та формування інклюзивного освітнього простору. Розвиток інклюзивної освіти передбачає трансформацію національних освітніх систем і модернізацію професійної підготовки вчителів. Європейські документи націлені на популяризацію міжнародних стандартів, стимулювання політичних зрушень, необхідних для розбудови системи інклюзивної освіти та формування відповідної законодавчої бази. Згідно з міжнародними стандартами вдосконалюється концептуальне розуміння та нормативне регулювання питань інклюзивної освіти на загальнодержавному рівні Словаччини.

Слід зазначити, що поняття «інклюзивна освіта» відносно нещодавно з'явилося у державно-політичному дискурсі та нормативно-правовому полі Словаччини. Хоча в ході демократичних трансформацій в незалежній Словаччині концеп-

туальні та законодавчі документи все більше приділяли увагу питанням рівного доступу до освіти, поваги до прав людини, запобіганню сегрегації, індивідуальному підходу до навчання та ін.

У Словаччині терміни «інклюзія», «інклюзивна освіта», «інклюзивне навчання» почали активно вживатися в дискусіях про державну політику після 2010 року. Ця активізація пов'язана насамперед з ініціативами з-за кордону та діяльністю неурядових організацій. Допомогла розгорнути публічні дебати щодо інклюзивної освіти діяльність дорадчих урядових структур, зокрема Робочої групи з інклюзивної освіти Ради Уряду СР з прав людини, національних меншин і гендерної рівності, а також Комітету з досліджень, освіти та виховання. Також приєдналися інші державні освітні структури, зокрема Ромський освітній центр (частина Методично-педагогічного центру в Пряшеві) та Державний педагогічний інститут (Petrasova, 2019: 147).

Інклюзія як один з основних принципів виховання та освіти закріплена в «Законі про виховання та освіти (закон про школу)» (Zákon, 2008). Запроваджуючи принцип інклюзії в освіті, словацькі законодавці виходили з ідеї, що інклюзія стосується кожного в освітньому середовищі, тобто учнів, студентів, учителів, вихователів, батьків та інших акторів навчально-виховного процесу. У ширшому контексті інклюзія стосується також й інших дотичних видів державної діяльності, наприклад політики підтримки молоді, зайнятості та ін. В оновленій у 2022 р. редакції «Закону про виховання та освіти» (§2) запропоновано дефініцію інклюзивної освіти, яка розуміється як спільне виховання та навчання дітей, учнів, студентів, що здійснюється на основі рівності можливостей та поваги до їхніх освітньо-виховних потреб та індивідуальних особливостей і підтримує їхню активну участь в освітньо-виховній діяльності навчального закладу (Zákon, 2008).

«Національна програма розвитку виховання та освіти» (далі НПРВО), схвалена Урядом СР у червні 2018 р., проголосила необхідність посилення дії принципів інклюзивності та інтеграції в освітній системі Словаччини – від дошкільної освіти до подальшої освіти дорослих (Národný, 2018: 14). Насамперед НПРВО акцентує на підвищенні інклюзивності шкіл для учнів з особливими освітніми потребами та вадами здоров'я, а також дітей із соціально незахищених верств населення і маргіналізованих ромських громад (Národný, 2018: 37–39). НПРВО є результатом широкого обговорення проблеми, що включало участь експертів з громадських, професійних організацій і державних структур.

У своїй «Програмній заяві на період 2021–2024 рр.» Уряд СР виходить з необхідності розуміння різноманітності освітніх потреб учнів і студентів, при цьому акцентуючи на навчанні дітей, як з особливими освітніми потребами, так і обдарованої молоді. Ціллю державної політики в цій сфері – допомогти учням і студентам шляхом якісної освіти ефективно інтегруватися в суспільне життя і ринок праці, й таким чином стати повноцінними членами соціуму. З цією метою Уряд СР зобов'язався розробити та ухвалити стратегію інклюзивного підходу до освіти (розділ «Рівність можливостей в освіті») (Programové, 2021: 76).

У 2021 р. Уряд СР прийняв ключовий документ у сфері інклюзивної освіти – «Стратегію інклюзивного підходу у вихованні та освіті до 2030 р.» (далі – «Стратегія») (Stratégia, 2021). «Стратегію» розроблено відповідно до принципів створення публічних платформ обговорень із залученням широкого кола зацікавлених суб'єктів. «Стратегія» є рамковим документом, який через пріоритетні цілі визначає спрямування державної політики у сфері інклюзивної освіти. У документі викладено філософію інклюзивності, метою якої є проінклюзивна система освіти, яка забезпечує можливості навчання для всіх громадян, поважаючи унікальність кожної особистості. Цей підхід стосується не лише шкіл, але й інших видів навчальних і виховних закладів, формальної та неформальної освіти.

В «Стратегії» зазначено, що її головна ціль спрямована на розбудову системи інклюзивної освіти, «яка забезпечує освіту всім дітям, учням і студентам, поважаючи індивідуальні особливості та різноманітні освітні й виховні потреби кожної дитини, учня чи студента, дозволяючи їм максимально реалізувати свій потенціал». Водночас інклюзивний підхід спрямований на підтримку та розвиток кожного суб'єкта, що бере участь у розвитку дитини. Стратегія підкреслює важливість того, щоб інклюзивна система навчання була прийнята та підтримана всіма учасниками, адже тільки так можна забезпечити її гармонійність і динамічність розвитку (Stratégia, 2021: 4). З-поміж основних принципів інклюзії визначено: доступність навчальних закладів і програм на всіх освітніх рівнях, відсутність дискримінації та бар'єрів, прийнятність форми та змісту навчання з огляду на індивідуальні особливості та потреби, адаптивність і гнучкість освітнього середовища.

На думку авторів «Стратегії», головна мета інклюзивного підходу у вихованні та освіті полягає в тому, щоб усі діти, учні, студенти мали можливість розвивати свій потенціал у навчальному

закладі, який вони обрали, а також у суспільному житті загалом. Інституція (школа), в якій навчається учень чи студент, повинна бути налаштована таким чином, щоб у рамках інклюзивного підходу до виховання та навчання поважати їхню унікальність, адаптувати до їхніх можливостей цілі та зміст освіти, а також методи навчання і форми оцінювання (Stratégia, 2021: 4). Довгостроковим наміром є створення такого соціального середовища, яке сприяло б інклюзивній освіті, мотивуючи шкільні заклади розвивати інклюзивність і водночас спонукати батьків сприймати інклюзивну школу як ключовий шлях для навчання їхніх дітей.

У «Стратегії» визначено шість пріоритетних сфер довгострокового розвитку інклюзивного підходу до виховання та навчання у Словаччині: 1) інклюзивний навчальний процес; 2) консультативна система в освіті; 3) десеґрегація в навчанні та вихованні; 4) дебар'єризація шкільного середовища; 5) підготовка професійних кадрів; 6) соціальна дестигматизація (Stratégia, 2021: 10–40).

Для підтримки та розвитку інклюзивної освіти Міністерство освіти, науки, досліджень і спорту СР (далі МОНДССР) планує збільшити фінансування інклюзивних шкіл, а також створити ефективну систему моніторингу, яка охоплюватиме як загальнодержавний рівень, так і рівень мікрорегіонів та окремих муніципалітетів (Stratégia, 2021: 43).

Реалізація «Стратегії» опирається на інші нормативні урядові документи: «Нульовий план дій стратегії інклюзивного підходу в освіті у 2021 році», «Національна програма розвитку виховання та освіти», «Перший план дій з реалізації стратегії інклюзивного підходу у вихованні та навчанні у 2022–2024 рр.», «План відновлення та стійкості». Зв'язок «Стратегії» з цими документами доводить, що Уряд СР налаштований поетапно та комплексно впроваджувати інклюзивний підхід в освіті.

З метою якнайшвидшого запровадження заходів у сфері інклюзивної освіти МОНДССР визначило у своєму документі під назвою «Нульовий план дій стратегії інклюзивного підходу в освіті у 2021 році» (Nultý, 2021) завдання, розв'язання яких були пріоритетними у 2021 р. Документ включає комплекс легіслативних, методичних і фінансових заходів для впровадження та підтримки інклюзивності системи освіти в Словаччині. Пріоритетні сфери із зазначеними цілями та деталізованими заходами стали відправними точками для швидкого запуску функціональних змін, необхідних для поступового підвищення інклюзивності системи освіти Словаччини.

Для практичного впровадження інклюзивного підходу, окресленого в «Стратегії», розробляються плани дій на трирічні цикли. Перший план дій розроблено на період 2022–2024 рр., другий план дій буде визначено на 2025–2027 рр., а третій – на 2028–2030 рр.

«Перший план дій на 2022–2024 рр.» спрямований на реалізацію цілей у рамках шести пріоритетних областей, визначених «Стратегією» (Prvý, 2022: 4 – 15). Важливо, що для реалізації цілей, зазначених у плані, передбачено перелік конкретних заходів з відповідними бюджетами та джерелами фінансування. При розробці плану дій було забезпечено широке експертне представництво, зокрема залучено фахівців міністерств, відповідальних за освітню, соціальну та національну політику, працівників регіональних шкільних адміністрацій, а також партнерів з неурядових і некомерційних організацій.

У квітні 2021 р. Уряд СР схвалив масштабний «План відновлення і стійкості», в рамках якого передбачено реформи та інвестиції в системі інклюзивної освіти (компонент 6) (Plán, 2021). Передбачено, що реформні заходи охоплюватимуть всі рівні освіти. В соціальному аспекті «План відновлення і стійкості» орієнтований на створення системи інклюзивної освіти, яка буде здатною ефективніше компенсувати нерівність у вихідних позиціях дітей (за соціальними умовами, станом здоров'я) і сприятиме пом'якшенню економічних, соціальних і регіональних відмінностей у Словаччині (Plán, 2021: 225–226). Загалом у сферу інклюзивної освіти та виховання буде інвестовано 210 мільйонів євро. Кошти призначені для розширення ресурсних можливостей дитячих садочків, реалізації проєктів десеґрегації та дебар'єризації шкіл, реформування системи консультування і превенції, створення доступних механізмів підтримки учнів з особливими потребами. Стратегія Словаччини націлена на те, щоб впроваджувати інклюзивну освіту на різних рівнях і надавати послуги при різних умовах.

Висновки. Впродовж двох останніх десятиліть Словаччина взяла стратегічний курс на організаційну перебудову освітньої галузі в напрямку впровадження інклюзивного підходу. Важливими кроками у розвитку інклюзивної освіти є державна підтримка та нормативне врегулювання питань на різних владних рівнях. Словаччина приєдналась до міжнародного законодавства в цій сфері, ратифікувавши низку конвенцій і декларацій, а також ухвалила ряд важливих концептуальних і нормативно-правових документів загальнонаціонального рівня. Важливо, що при розробці документів

було забезпечено широке експертне представництво громадських організацій і наукових центрів, центральних і регіональних освітніх структур.

Цільовими пріоритетами державної освітньої політики Словаччини у сфері інклюзивної освіти є: формування нормативної бази для розвитку інклюзивної освіти; удосконалення системи управління освітою; реалізація заходів з підтримки освітньої інклюзії; розширення кадрових можливостей для інклюзивної освіти; популяризація ідей інклюзивної освіти; десегрегація в

освіті та вихованні. Одночасно з реалізацією цих пріоритетів збільшуються державні видатки на профільні програми у сфері інклюзивної освіти.

Поступово в Словаччині утверджується розуміння інклюзії як невіддільної складової освітньої парадигми, яка має свою місію, філософію та конкретні заходи реалізації. Ключовими умовами успішної реалізації окресленої стратегії є комплексне розв'язання питань, пов'язаних з нормативно-правовим, кадровим, навчально-методичним і організаційним забезпеченням інклюзивної освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ключкович Т., Попадич О. Підготовка майбутніх учителів до діяльності в інклюзивному освітньому середовищі початкової школи в умовах дистанційного навчання. *Сучасні тенденції та концептуальні шляхи розвитку освіти і педагогіки* [зб. наук. пр.]. Київ, 2022. С. 79–83.
2. Klein V., Šilonová V. (Odb. garanti). *Pedagogický model inkluzívneho vzdelávania v základných školách*. Prešov: MPC, 2014. 136 s.
3. Lisbon European Council 23 and 24 March 2000. Presidency conclusions. URL: https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm
4. *Národný program rozvoja výchovy a vzdelávania (2018–2027)*. Bratislava: MŠVVŠ SR, 2018. 59 s. URL: <https://www.minedu.sk/17786-sk/narodny-program-rozvoja-vychovy-a-vzdelavania/>
5. *Nultý akčný plán stratégie inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní na rok 2021*. URL: <https://www.minedu.sk/data/att/17994.pdf>
6. *Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 317/2010 Z. z. – Dohovor o právach osôb so zdravotným postihnutím. Zbierka zákonov*. 2010. Č. 122. S.1166–1193.
7. Petrasová A. Transformácia vzdelávacieho systému alebo intuitívne zavádzanie prvkov inkluzívneho vzdelávania? *Edukácia. Vedecko-odborný časopis*. 2019. Č. 2. S. 145–152.
8. *Plán obnovy a odolnosti*. MFSR, 2021. 806 s. URL: https://www.mfsr.sk/files/archiv/1/Plan_obnovy_a_odolnosti.pdf
9. Portik M. Príprava učiteľov pre inkluzívne vzdelávanie. Ako na to? *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitatis Catholicae Ružomberok*. 2018. Č. 1. S. 99–106.
10. *Programové vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021–2024*. Bratislava, 2021. URL: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=494677>
11. *Prvý akčný plán plnenia stratégie inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní na roky 2022–2024*. Bratislava: MŠVVŠ SR, 2022. 16 s.
12. *Stratégia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní*. Bratislava: MŠVVŠ SR, 2021. 45 s.
13. *The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education*. Salamanca, Spain, 7–10 June 1994. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427>
14. *Zákon z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov*. 2008. Č. 245. Z.z. URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-245>

REFERENCES

1. Klyuchkovych T., Popadych O. *Pidhotovka maibutnih uchyteliv do diialnosti v inkluzyvnomu osvitnomu sere dovyshechi pochatkovoï shkoly v umovakh dystantsiinoho navchannia* [Preparation of Future Teachers for Activities in the Inclusive Educational Environment of Primary School in Conditions of Distance Learning]. *Suchasni tendentsii ta kontseptualni shliakhy rozvytku osvity i pedahohiky* [zb. nauk. pr.]. Kyiv, 2022. pp. 79–83 [in Ukrainian].
2. Klein V., Šilonova V. *Pedagogicky model inkluzivneho vzdelavania v zakladnych skolach* [Pedagogical Model of Inclusive Education in Primary Schools]. Prešov: MPC, 2014. 136 p. [in Slovakian].
3. Lisbon European Council 23 and 24 March 2000. Presidency conclusions. URL: https://www.europarl.europa.eu/summits/lis1_en.htm
4. *Narodny program rozvoja vychovy a vzdelavania (2018–2027)* [The National Program for the Development of Upbringing and Education (2018–2027)]. Bratislava: MSVVS SR, 2018. 59 p. URL: <https://www.minedu.sk/17786-sk/narodny-program-rozvoja-vychovy-a-vzdelavania/> [in Slovakian].
5. *Nulty akeny plan strategie inkluzivneho pristupu vo vychove a vzdelavani na rok 2021* [Zero Action Plan of the Strategy of Inclusive Approach in Education for 2021]. URL: <https://www.minedu.sk/data/att/17994.pdf> [in Slovakian].
6. *Oznamenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 317/2010 Z. z. – Dohovor o pravach osob so zdravotnym postihnutim* [Announcement of the Ministry of Foreign Affairs of the Slovak Republic Convention on the Rights of Persons with Disabilities]. *Zbierka zakonov*. 2010. Č. 122. pp.1166–1193 [in Slovakian].
7. *Petrasova A. Transformacia vzdelavacieho systemu alebo intuitivne zavadzanie prvkov inkluzivneho vzdelavania?* [The Transformation of the Educational System or Intuitive Implementation of Elements of the Inclusive Education?]. *Edukácia. Vedecko-odborný casopis*. 2019. Č. 2. pp. 145–152 [in Slovakian].

8. Plan obnovy a odolnosti [Recovery and Resilience Plan]. MFSR, 2021. 806 p. URL: https://www.mfsr.sk/files/archiv/1/Plan_obnovy_a_odolnosti.pdf [in Slovakian].
9. Portik M. Príprava učiteľov pre inkluzívne vzdelávanie. Ako na to? [Teacher Training for Inclusive Education. How to Do It?] *Studia Scientifica Facultatis Paedagogicae Universitas Catholica Ruzomberok*. 2018. C. 1. pp. 99–106 [in Slovakian].
10. Programove vyhlásenie vlády Slovenskej republiky na obdobie rokov 2021–2024 [Manifesto of the Government of the Slovak Republic 2020–2024]. Bratislava, 2021. URL: <https://www.nrsr.sk/web/Dynamic/DocumentPreview.aspx?DocID=494677> [in Slovakian].
11. Prvý akčný plán plnenia stratégie inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní na roky 2022–2024 [The First Action Plan of the Strategy of Inclusive Approach in Upbringing and Education 2022–2024]. Bratislava: MŠVVŠ SR, 2022. 16 p. [in Slovakian].
12. Strategia inkluzívneho prístupu vo výchove a vzdelávaní [Strategy of Inclusive Approach in Upbringing and Education]. Bratislava: MSVVS SR, 2021. 45 p. [in Slovakian].
13. The Salamanca Statement and Framework for Action on Special Needs Education. Salamanca, Spain, 7–10 June 1994. URL: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000098427>
14. Zákon z 22. mája 2008 o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov [Law of 22 May 2008 on Upbringing and Education (Education Law) and on the Amendment to Some Other Acts]. 2008. Č. 245. Z.z. URL: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2008-245> [in Slovakian].